
**ALMANYA'DA GENÇLİK VE GENÇLİK KÜLTÜRLERİ
KAVRAMLARININ TANIMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ**

*THE DESCRIPTION AND HISTORICAL DEVELOPMENT OF YOUTH AND
YOUTH CULTURE CONCEPT IN GERMANY*

Hikmet ASUTAY¹

*Geliş Tarihi: 08.02.2016
(Received)*

*Kabul Tarihi: 16.02.2017
(Accepted)*

ÖZ: Türk ve Alman çocuk ve gençlik yazınlarında gençlik yazın bilimi açısından gençlik yazını denince, ister istemez gençlik toplum bilimi verilerinden de yararlanma ihtiyacı doğmaktadır. Gençlik yazını bu bağlamda gençlik toplum bilimi ve gençlik psikolojisi ile gençlik yazın tarihi gibi farklı disiplinlerle birlikte düşünülmelidir. Bu bakımdan gençlik yazını kavramını, gençlik alt kültürlerini ve dolayısıyla gençlik yazınına daha iyi anlayabilmek için, genç ve gençlik kavramlarına toplum bilim ve tarihi açısından bakmakta yarar vardır. Bu bakış bizlere Alman gençlik alt kültürlerinin on yedinci yüzyıldan itibaren günümüze değin geçirdiği değişimler ile günümüzde sahip olduğu özellikleri de gözler önüne serecektir. Bu çalışmada Alman gençlik kültürleri bağlamında gençlik kavramının kavram açıklamasından sonra gençlik kültürü, gençlik alt kültürleri gibi kavramlara değinilmeye çalışılacak ve kavramın gençlik-toplumbilimsel yeri irdelenmeye çalışılacaktır. Daha sonra gençlik kavramı ve kültürlerinin Almanya'da onyedinci yüzyıldan günümüze doğru olan tarihsel gelişim sürecine göz atılarak gençlik kültürlerinde görülen bir takım değişim ve hareketlere değinilecektir. Genel bir tarihsel bakışın ardından, günümüz gençlik kültürlerini de içine alan yeni medya döneminde değinilerek gençlik kavramı ve kültürlerinde görülen en son değişimler, gençlik yazın bilimi açısından değerlendirilecektir. Tüm bu değerlendirmeler ışığında günümüz gençliğin okuma alışkanlıkları ve yazın ile olan ilişkilerine de değinilmeye çalışılacaktır. Bunun için de daha çok Alman gençlik toplum bilimi ve Alman gençlik yazını verilerinden yararlanılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Gençlik, gençlik kültürü, Alman gençliği, yeni medyalar, gençlik sosyolojisi

ABSTRACT:When it is said youth literature from the perspective of the youth literature science in Turkish and German Child and Youth Literature, it is a need to facilitate from the data of the youth sociology. In this context, youth literature should be considered with the youth sociology, the youth psychology, and youth literature history. Therefore, in order to understand the term youth literature, youth sub- cultures and youth

¹Profesör Dr. Hikmet ASUTAY; Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, hikmetasutay@yahoo.de

literature better, it is better to look through the terms young and youth from the perspective of sociology and history. This perspective will show us the stages of the German youth sub-cultures from 17th century up to now and its recent features. In this study, after defining the term youth within the German youth cultures context, it is aimed to mention the terms such as youth culture, youth sub-cultures and examine its youth-sociology place. Afterwards, the historical changes in the youth terms and cultures in Germany from 17th century up to now will be mentioned. After the general historical view, by mentioning new media periods including current youth cultures, recent changes in youth term and cultures will be analysed in terms of youth literature science. Within this analysis, reading habits of today's youth and their relation to the literature will be tried to analysed. For the study, German youth sociology and German youth literature data will be used.

Keywords: Youth, Youth Culture, German Youth, New Media, Youth Sociology

GİRİŞ

Gençlik kavramını farklı gözlerle görebilmek ve gençlik kültürlerine farklı açılardan bakabilmenin bir yolu da farklı ülkelerdeki gençlik kültürlerini inceleyerek karşılaştırmalar yapabilmektir. Böylelikle hem ortak bir takım gençlik kültür özellikleri ile gençlik dönemi ortak sorunları ve de farkları ortaya çıkacaktır. O yüzden bu çalışmada onyedinci yüzyıldan itibaren Almanya'da gençlik kavramının algılanmasına ve gençlik kavramı ile gençlik kültürü kavramlarının tarihsel gelişim süreçlerine genel de olsa değinilecek ve Alman toplumu ve kültürü bağlamında gençliğin öne çıkan belli başlı özelliklerine değinilecektir. Bu bakımdan öncelikle gençlik kavramına sosyolojik açıdan bakılacak ve ardından gençlik kültürleri irdelenecektir.

1. Gençlik Kavramının Toplumbilimsel Tanımı ve Açıklaması

Gençlik kültürleri uluslar ötesi gençlik kuşağının bir parçasıdır. Aynı zamanda da yetişkinler ve eğitimcilerce “*onlar*” diye gösterilen, ancak gençliğe belli dönem veya zaman dilimlerinde modeller sunan, kendine özgü tarz, özellik ve karakteri olan bir bütündür. Bu çalışmada gençlik bilimci Dieter Baacke'nin tanımından hareket edilecektir. D. Baacke'ye göre; genç insan, belli bir dönemin ya da zaman diliminin belli bir biçim içersindeki örneğidir (Baacke 1987: s.10). Gençlik, kesin sınırlamalar yapılamamakla birlikte başlangıcı ve sonu olan bir dönemdir (Kluchert 1997: s.4). Ancak yalnızca doğa gereği biyolojik değişimlerin (*Puberte*) ya da ruhsal değişimlerin (*Adoleszenz*) görüldüğü bir dönem değil, aynı zamanda da toplumsal ve tarihsel bir olgudur. Belirgin ve homojen bir gençlik biyografisi çizilemese de belli başlı, klasik konum geçişleri vardır:

- *Okul süreci,*
- *İş/ meslek edinimi,*
- *Aileden kopuş/ ayrılış,*

- *Kendi ev yaşantısını kurmak,*
— *Evlilik (gençlik ya da geçiş dönemlerinin sona erışı)*
(Baacke 1987: s.16).

Okul süreci uzunca bir dönemi kapsadığından, zorunlu eğitim anlamında bir sınırlama yapmak gerekmektedir. İş edinimi zorlu bir geçiştir. Farklı zamanlarda kazanılabileceğinden, yeri tam olarak belirgin değildir. Aileden ayrılış sürecini yerinde ve geçiş açısından önemli bulur *D. Baacke*. Fakat evlilik ölçütüne değişik bir açıdan yaklaşır. Ona göre gençlik için mutlak bir geçiş değildir bu. Üstelik pek çok ergenlik sonrası (*postadoleszent*) gençler evlidir ve gençlik kültürleri içerisinde yer almaya devam ederler. Ama yine de evlilik ölçütü, anılan konum geçişleri açısından en önemlisidir, denebilir. Söz konusu olan burada parasal bağımlılık ya da kendine yeterlilik (Baacke 1987: s.22).

Günümüzde çocuklar erken büyümektedir. Böylelikle gençlik çağının sınırları hem aşağı çekilmiş, hem de yukarıya doğru genişlemiştir. Bugün artık öğrenim süresi eskiye oranla günümüzde daha uzundur. Öğrenim süresinin uzunluğu ise iş ve meslek edinme sorununu bir bakıma daha da sorunsallaştırmıştır. Toplumsal-kültürel bağlamda asıl geçiş süreci, ergenlik sonrası diye andığımız yirmi-otuz yaşları arasındaki gençliktir. Bu yaş grubu tam olarak sınırdadır. Kimi zaman yetişkinlerin, kimi zaman ise gençliğin sınırları içerisinde yer alırlar. Bu olgu, on dokuzuncu yüzyılın sonlarından bu yana var olan bir süreçtir. Almanya’da 1900’ler ile seksenli yılların gençliği karşılaştırıldığında önemli olarak, seksenlerin gençliğinin, toplumun hemen her alanında önemli bir ölçüde kurumsallaştığı görülür (gençlik merkezleri, burslar, gençlik daireleri v.d.) Gençlik kültürleri ise bu türden her bir yana el atan toplumsallaşmaya karşın, karşıt bir hareket ve yaşam biçimleri geliştirirler. Bununla birlikte medyaların çokluğu ve çeşitliliği ile yine birbirinden farklı tarzlar ve yönelimler oluşmuştur. *Bendikat*’a göre gençlik kültürü başlıca üç biçimde betimlenebilir:

Toplumsal biçim,

Dış özellikler

Genel yönelim.

(Bendikat 1997: s.33)

Toplumsal biçim: Gençliğin kendine özgü dünyası, küçük topluluklarda gerçekleştirilebilir. Bu da gruplardır. Arkadaşlık, sadelik, doğallık ve romantik doğa duyumsamaları gibi özellikler ile grupların kendilerine özgü iletişim (selamlaşma gibi) biçimleri de vardır.

Dış özellikler: Bundan, gençliğin kendine özgü moda anlayışı olarak da söz edilebilir. Örneğin gençliğin kendine özgü rahat giyim kuşama, en belirgin dış özelliğidir.

Genel yönelim: Gençlik kültüründeki genel düşünce yapısı ve yaklaşımlardır denebilir. Kendi başınlık, bağımsızlık, içtenlik gibi duygularla, modern toplumsal yaşamdan uzaklaşma, mekanikleşmeye tepki gibi yönelimler söz konusudur. Bunun yanı sıra vatanseverlik, kahramanlık gibi ideler de görülür. Şarkılar çalınır ve söylenir.

Bütün olarak gençliğin yetişkinler dünyasına geçişte edinmesi gereken diğer özellikler de toplumun öngördüğü kalıplar, roller, din ve değer yargılarıdır. Bu daha çok sanayi öncesi toplumunun karakteristik gençlik anlayışıdır. Sanayileşme ile birlikte kentlerin ve büyük kentlerin oluşması, beraberinde gençlik dünyasındaki değişimleri de getirmiştir. Çeşitli etkinlik alanlarına göre gençlik toplulukları ve sonra da grupları gibi modern toplumun oluşması çerçevesinde sınıf hareketleri de ortaya çıkmıştır. Örneğin öğrenciler, üniversiteliler, çalışan gençlik gibi. Bunlar aynı zamanda geleneksel gençlik grupları olarak da adlandırılmaktadır (Kluchert 1997: s.6).

2. Gençlik Kültürü Kavramı

Gençlik kültürleri, içinde oluştukları zamanın gençliğinin adını aldığı bir kavramdır. Yine bu ad altında genç, *gençlik* diye tanımlanır ve yetişkinler dünyası gibi, gençlik dünyası ve gençlik yaşamı kavramları ortaya çıkar. Gençlik tartışmaları ise yetişkin kuşak tarafından belirlenir ve yönlendirilir. Bu kesim içerisinde ise, eğitimci, öğretmen, gençlik araştırmacısı, siyasiler yer alır. Başka bir deyişle gençlik yalnızca bir hazırlık dönemi değil, kendi dünyası ve yaşamı olan bir dönemdir. Ancak gençlik, ruhsal-toplumsal ve ulusal değerleri yüceltecek olan toplumun gücü olarak görülür. Bunun yanı sıra yetişkinlerce yaratılan gençlik mitosları gençler tarafından çabucak benimsenir. Gençlik üzerine söylenenler de gençlik tarafından alınır ve kendi biçemlerini oluşturmada kabul görür. Neredeyse her dönemin ve zaman diliminin gençlik hareketlerinin aynı doğrultularda ortak özellikler taşıdığı görülür. Gençlik her dönem içerisinde toplumun lokomotifini olmuş, motor rolünü oynamıştır. Gençlik hareketlerinin bir başka önemli özelliği de, hemen her dönemde içinde buldukları toplumu eleştirmiş, başka bir deyişle kültür-toplum eleştirisi geliştirmiş ve her zaman toplumu değiştirmeye zorlamış olmasıdır.

Gençlik Kültürü kavramı Alman dilinde ilk kez *Gustav Wyneken* (1875–1964) tarafından kullanılmıştır. Bu kavramın eğitsel yanını vurgulayan *Wyneken*, gençlik kültüründen her şeyden önce *genç olmayı* anlamıştır (Baacke 1987: s.96). Bununla birlikte bütün geleneksel-tarihsel değerlerin kazanıldığı tinsel bir gelişim süreci olarak tanınmıştır. *D. Baacke* (1987: s.97) ise kavramın günümüzde bu

anlamıyla betimlenemeyeceğini, kültür kavramının değişim geçirdiğini anlatır. Modern sanayi toplumlarının oluşumu, nitekim gençlik dünyasını ve kültürlerini de derinden etkilemiş, bunun sonucunda on dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru bugünkü anlamıyla ilk alt-kültür oluşumları da görülmeye başlanmıştır (*Wandervogel* örneği gibi).

3. Almanya’da Gençlik Kavramının Tarihsel Gelişimine Bakış

Almanya’da gençlik kavramı, on yedinci ve on sekizinci yüzyıllarda yetişkinliğe geçişte hazırlık dönemi olarak anlaşılmıştır. Yetişkinler dünyasına geçiş ise genellikle evlilik ve ev idaresi ile rollerini üstlenmekle olmuştur. Erkek, evinin geçimini sağlayabilecek yetide olmalı ve aile reisliğini üstlenebilmelidir. Kadın da yine dönemin aile anlayışı bağlamında üzerine düşen ev kadınlığı, eş ve anne rollerini üstlenebilmelidir. Ancak aile reisi olan babanın otoritesi, yaşamının sonuna dek devam etmektedir. Evli de olsalar gençler, baba otoritesi altındadırlar.

On yedinci yüzyılda bugünkü anlamda bir gençlik kültüründen söz edilemez elbette. Çocukluktan gençliğe geçiş, evlilik ve iş-meslek ediminin dışında özellikle soylu sınıf çevresinde yetişkinliği temsil eden farklı giyim kuşam ve süslerle vb. tanınmış olurdu (Bastl 1997: s.12). Yerleşik toplumlarda soyluluk ilişkisi ile birlikte kız-erkek tüm gençliğin toplumsal rolleri üstlenebilme ve yürütebilme yetileri önem taşımaktaydı. Kadının rolü ise bu dönemde belirlenmiştir. Erkek himayesi ve denetimi altında ona hizmet eden, bağlılığıyla erkeğin mirasını, yani soyun devamını sürdürecektir olan, evin hanımı olarak anlaşılmıştır. Soylular çevresinde ise erkekten sonra evin söz sahibi, yani “*hanımı*” olarak anlaşılmıştır. Buna karşın genç kız için var olan eğitim idealleri, hünerli, ağırbaşlı ve utangaç olmaktır. Eğitimden genellikle anne sorumludur. Dil bilgisi özellikle de Latince büyük önem taşır. Ayrıca çeşitli sanatsal uğraşlar ile bir müzik aleti çalmak (dans etmek) da benimsenen yaklaşımlardır. Soylu çevresinde bu iş için özel bir eğitmen sorumludur. Sözü edilen becerilerin yanı sıra, soylu çevresine ilişkin tutum ve davranışları da öğrenmesi gereklidir. Erkekler için de konuşma, görgü kuralları, kavalryelik, dans ve kılıç dersleri öngörülürdü. Soylu çevresinde erkekler için de özel öğretmenler tutulur (Bastl 1997: s.12). Sözü edilen kesimler, soylu sınıf ile yeni yeni ortaya çıkan kentsoylu sınıfı gençliğidir. Bu çevrelerdeki anlayış ile taşra ya da köylerdeki gençlik anlayışları arasında büyük farklar vardır.

3.1. Onsekizinci Yüzyıl Almanya’sında Gençlik Kavramı

On sekizinci yüzyılda toplumun büyük bir çoğunluğunun geçim kaynağı tarımdır. Kentlerde ise geleneksel olarak el işçiliği ve zanaatçılık gelişmiştir. Gençler de bu tür zanaatçıların yanlarında yetişir. Genç kızlar ise ev işleri, hizmetçilik gibi işlerle para kazanır. Zanaat öğrenimi için gençler (o dönemde 12–14 yaşlarında) çeşitli zanaatçıların yanında öğrenmeye başlar (üç-beş yıllık

sürelerle) ve daha sonra usta olabilmek için gezginci topluluğuna katılırlar. Genellikle üç yıl süren gezgincilik döneminde atölyeden atölyeye dolaşırlar². Ustalık sınavını kazananlar, pazar gereksinimleri doğrultusunda bir iş kurabilirler. Kazanamayanlar ise kentli haklarından yoksun bırakılır ve toplumsal konum geçişlerine izin verilmez. Bir tür çıraklık eğitimidir bu. Gezgini öğrenciler arasında da kurumsallaşmalara rastlanır³. Gezgini öğrenciler düşük ücret ve ağır koşullarla çalıştırılarak sömürülürler.

Gençliğin en önemli ve belirgin özelliği *bekârlığı* olmuştur. İster on altı, isterse yirmi altı yaşında olsun evlenen kız veya erkek artık genç sayılmaz. Evli gençler, çevresel olarak de artık yetişkinler kesimine aittir ve yetişkin insanın tutum ve davranışları beklenir kendilerinden. Özellikle taşrada, kırsal kesimde gençliğin anlamdaşı olarak *bekâr* sözcüğü kullanılmıştır. Bu bakımdan evlilik önemli bir ölçüt olmuştur.

Almanya’da kentlerde gençlik dönemi gelişim, öğrenim ve yüksek öğrenim ile bir meslek edinimini içeren uzunca bir olgunlaşma süreci olarak anlaşılırken, taşrada tersine, bir an önce olgunlaşan kısa bir dönem olarak anlaşılır. Zira bunda köy yaşamının etkisi çoktur. Çocuk ve genç bir an önce olgunlaşmış, tarla, bağ bahçe işlerine bakabilmelidir. Öğrenim süreçleri ise, ikinci plandadır. Okul, varsa kendi köylerinde, yoksa başka ya da yakın köylere gider gelirler. Etkinlik olarak köy kahvelerini ve çeşitli bayramlardaki etkinlikleri sayabiliriz. Ama daha çok (bekâr-) erkeklerin akşamları bir araya gelip bir şeyler içtikleri yerlerdir buralar. Buna karşın genç kızların özgürlükleri daha sınırlıdır. Akşam evleri “*Lichtstube*” denilen el işlerinin yapıldığı ve erkeklerin alınmadığı, aile büyükleri ve köyün ileri gelenlerince de gözlem altında tutulan etkinlik yerleri vardır. Bunun dışında belli zamanlarda bir araya geldikleri evlilik meydanı “*Heiratsmarkt*” denilen gençlerin eş seçimi, daha doğrusu birbirlerini tanıyabilecekleri ya da tanışabilecekleri yerler vardır ve buralara yabancılar pek sokulmaz. Burayı korumak da “*Burschenschaften*” adı verilen delikanlıların görevidir (Castner 1997: s. 19).

On sekizinci yüzyılın sonlarına doğru ise edebiyat dünyasında görülen Coşkunkluk dönemi (*Sturm und Drang*) ile yeni bir gençlik hareketi görülür. Bu dönem, dahi gençlik (*Die geniebewegte Jugend*) diye adlandırılır. Bir anlamda da başkaldırıdır bu. Genç Goethe’nin *Prometheus’un* ateşini yeniden yaktığı bir dönemdir. Gençlik “*Werther*”in acılarını yaşar. Genç romantikler ise daha farklı

² “*Wanderbuch*” denilen bir tür gezi defterleri taşırlar yanlarında ve her gittikleri yerde meslekleri ile ilgili ustaları tarafından not ve tutanak yazılır. Bu defterlerde yapılabilecek sahtekârlık veya yanlış bilgiler ağır bir şekilde cezalandırılır. Birçok gezgini topluluklarını kiliseler düzenler.

³ Genellikle kiliseler bu işleri yürütür.

olarak duygusallığın ön plana çıktığı ve en önemlisi de kadın ile erkeği eşit olarak görme anlayışının doğduğu bir dönemi yaşarlar. Böylelikle yeni bir insan modeli de belirir. Yaşam ile ölümün iç içe olduğu bu zaman dilimi, doğal olarak intiharların da çokça olduğu bir dönemdir. Genç yaşta ölen sanatçılar da bu dönemin karakteristiğidir. Bir bakıma “*Werther*” salgını devam etmektedir. Uzaklara, ulaşılmaz olana duyulan fantastik özlem, ölüm ve öteki dünya korkusunu yenmiştir. Viyana konferansının yapıldığı 1815 yılında Jena’da ise ilk gençlik topluluğu (*Burschenschaft*) kurulur. Genç/delikanlı (*Burschen*) sözünden üniversiteli öğrenciler anlaşılmalıdır. Bu topluluk, ulusal bir bütünlük kurulmasını isterler. 1819’da da bu topluluk yasaklanır. Okullar gözlem altına alınır. Ancak öğrenciler susmaz, etkinliklerini farklı şekillerde 1848 devrimine dek sürdürürler (Castner 1997: s.17).

3.2. Ondokuzuncu Yüzyıl Almanya’sında Gençlik Kavramı ve Kültürleri

On dokuzuncu yüzyıldaki sanayileşmeyle birlikte köyden kente göçler de başlamıştır. Göçlerde de başı çeken yine gençlerdir. Fabrikalarda çalışarak para kazanıp, köydeki ailelerine para göndermelidirler. Zira ortak bir aile bütçesi vardır ve ailenin bütün üyelerinin gelirleri tek elde toplanmaktadır. Bu da bir yerde tarım ekonomisinin bir başka (kentsel) boyutu, daha doğrusu ilkesidir. Sanayileşmeyle birlikte hareketlenen göç dalgasındaki yaş ortalaması ise on dört ile yirmi beş arasındadır (Viereck 1997: s.26). Zanaatçılıkta daha az parayla çalıştırılan, sömürülen gençlik, hızla açılan bu fabrikalara büyük ilgi göstermektedir. Fabrikalar, eskiye oranla daha az sömürdükleri yerlerdir. İngiltere’de ise istenmeyen gençler, kolonilere sürülür. Bunun yanı sıra fabrikalarda, yeni çalışma düzeni doğrultusunda eğitim de verilir. Tüm bu gelişmelerle birlikte kentlere akın eden gençler açısından en büyük sorunlardan biri de kalacak yer sorunudur. Çoğu, aile veya kişilerin yanında kiracı olarak bir yer bulur ve kalırlar. Ev veya pansiyon sahipleri ise, kentte iletişimde bulunabilecekleri en önemli kişilerdir. Fabrikalardaki çalışma hayatı (yaklaşık on altı saatlik çalışma süreleriyle), üç kuşaktan oluşan aile yapılarını da doğurmuştur. Zira büyük ebeveynler çocuklara bakarken, anne ve babalar da fabrikaya gider. Çocuklar ise henüz erken yaşlarda yaşamın olumsuz yanlarını yaşamaya başlarlar. Sokaklar belli başlı oyun alanları haline gelir. Bununla birlikte sokak çeteleri de oluşmaya başlar artık. Ancak baş döndürücü hızla gelişerek büyüyen ve bir o kadar da sorunlaşan modern kent toplumlarının bir sonucu olarak da ne yazık ki kimsesiz sokak çocukları görülmeye başlanır. Sokaklarda yatıp kalkan, çöpleri karıştırarak yiyecek ve giyecek arayan sokak çocukları, modern toplumun bir yarasıdır. Dilencilik, hırsızlık ya da çeşitli kötü alışkanlıklar da bu çocuklar arasında görülmeye başlanır.

İlk kez on dokuzuncu yüzyılın ortalarında toplumsal dernekler kurulmaya başlanır. Bunlar aynı zamanda siyasal partilerin de öncül, ilk biçimleridir. Sivil yaşamın şekillenmesidir de bir bakıma. Bu derneklerin yanı sıra spor, müzik vb. dernekler de kurulmaya başlanır. Tüm bunlar modern kentsoylu toplumunun özellikleridir. Elbette bu tür derneklerin kurulmasında kilisenin de yoğun çabaları vardır. Bu bağlamda delikanlı ve genç kız dernekleri de kurulur ve bunlar kız ve erkek olarak ayrılır. Ayrıca Genç Almanya birliği (*Jungdeutschland-Bund*) gibi savaş içeriği taşıyan askeri nitelikli dernekler de kurulur. Bu gibi dernekler aracılığıyla birinci dünya savaşı sırasında yüz binden fazla asker toplanmıştır. Bu ve benzeri dernekler köy okullarında öğretmenlerince yürütülmüş, savaş oyunları yaptırılmıştır. Birinci dünya savaşı ve sonrasında birçok siyasal parti kendi gençlik kollarını oluşturarak benzer örgütlenmelere girişmiş, hızla toplum içerisinde siyasallaşma sürecini başlatmışlardır (Gestrich 1997: s.22). On dokuzuncu yüzyılda gençlik okul ve aile tarafından sıkı bir denetim ve otorite altında tutulur. Kurulan çeşitli gençlik grupları ise ya kilise tarafından ya da devlet tarafından yönlendirilen ve desteklenen kulüp ya da dernek niteliğindeki topluluklardan oluşmuştur.

3.3. Yirminci Yüzyıl Almanya'sında Değişen Gençlik Kavramı ve Kültürleri

Gençlik kavramına Almanya'daki tarihsel gelişim süreci içinde baktığımızda, *Lutz Roth*'un da belirttiği gibi örneğin on dokuzuncu yüzyıl içerisinde olumsuz anlamda anılan yeni yetme (*Jüngling*) sözcüğü, ergen (*Jugendliche*) olarak yirminci yüzyıl başında olumlu yönde değişim geçirmiştir (Baacke 1987: s. 11). Bunda yüzyıl başında gelişen psikoloji, ruhbilim ve eğitim bilimleri gibi alanların da etkisi olmakla birlikte, asıl gelişme kentleşmeyle birlikte dağılan büyük feodal aile yapısının yerini çekirdek ailenin almasıdır. Çekirdek ailede bütün ilgiler çocuklara yönelir; çocukların kendilerine ait odaları olmaya başlar, eğitimlerine ilgi gösterilir, onlara özgü oyuncaklar üretilir ve kitaplar yazılmaya başlanır vb. Sanayileşme ve kentleşmenin artmasıyla birlikte çalışan bir gençlik de oluşmaya başlar. Bu da proleter gençlik diye anılır. Kentleşmeyle birlikte başlayan özellikle büyük kent sorunları (şiddet, polisiye, hukuk, psikoloji) ve gençliğin yaşadığı çeşitli sorunlar, onlara farklı bir gözle bakılmasını da beraberinde getirmiştir. Bu yönüyle gençlik, kötü çevre ve koşullardan kurtarılması gereken, eğitilmesi, yetiştirilmesi gereken bir kesimdir. Gençlik hareketlerinin etkisi, gelişim ve gençlik psikolojisinin gelişmesiyle birlikte yirminci yüzyıl başlarında "*Jugend*" kavramına yeniden olumlu anlamlar yüklenmiştir.

Oluşan yeni dünyanın modern toplumu içerisinde, gençlik bu sefer kendi yerini sorgulamaya başlar. Bu tür sorgulamalar, tipik *ergentlik* davranışları olan kendini sorgulama, kimlik arayışı ve buna bağlı olarak gelişen kimlik bunalımlarını da doğurmuştur. Gençliğin bu değişimi, aslında bütün olarak toplumda bir şeylerin

değişiminin, yeni beklentilerin de bir göstergesidir. Bozuk bir düzeni, birçok ilkelerin ve ideallerin yıkımını, çöküşünü yaşayan ve gittikçe değersizlik içinde yozlaşan ve tıkanan bir toplumun bunalımlarını yaşar gençlik. Bu anlamda gençlik hemen her dönem için öncül rolü oynar toplumda. Büyük kentlerdeki ağır çalışma hayatı, modern büyük kent sorunları ve özellikle de gençlerin fabrikalarda uzun çalışma saatleriyle çalışması, kent gençliği bakımından pek çok değişimlere neden olmuştur. Sokak çetelerinin sayısı artmış, bir yandan da şiddet ve polisiye olaylarda tırmanma görülmüştür. Her bir grup ya da topluluk, kendi alt kültürünü oluşturmaya başlamıştır. Örneğin Almanya’da yirmili yıllarda “*Wilde Cliquen*” ve ellili yıllarda da “*Halbstarken*” adlı alt-kültürel gençlik grupları bunlardan bazılarıdır.

Henüz on dokuzuncu yüzyılda başlayan gençlik hareketleri birinci dünya savaşı öncesinde de devam etmiştir. Gençlik hareketleri yalnızca kişi veya kuruluşlara, var olan düzene ya da değer yargılarına olan karşıtlık değil, aynı zamanda da kültür ve yenilik hareketleridir. Gençlik hareketleri bağlamında düşünsel zemini hazırlayanlardan biri olarak *Friedrich Nietzsche*’yi (1844–1900) de anmadan geçemeyiz. Onun dışavurumculara ve çağa olan etkisi ile *J. J. Rousseau* (1712–1778)’nin coşkunluk dönemine olan etkisi arasında benzerlikler kurulabilir. Yine *Sommer*’in bildirdiğine göre *Nietzsche*’nin gençlere çağrısı, *kendilerini zamanın basmakalıp, kuru kuruya ezberci eğitim-öğretim içeren düzenden ve anlayışından kurtarmaları yönündedir. Gençliğin kendisi, kendi başına deneyimler edinmelidir* (Sommer 1996: s. 36).

Gençliği yüceltme tutumları daha sonra gençlik hareketleriyle daha da geniş alanlara yayılmıştır. Örneğin Almanya’da fedakarlık, vatanseverlik, birlik-beraberlik ve savaşçı germen kahramanlar ideleri ile kafaları doldurulan on yedi-on sekiz yaşındaki birçok genç, “*büyük gezi*” diye birinci dünya savaşına (1914-1918) katılır. Ancak ne var ki, kahramanlık yerine kültürel ve moral yıkımını, dahası ölümü tanır. *Karl Fischer*’in *Göçmen Kuşlar* (1896, *Wandervogel*) ‘ında görülen gençlik imgesi ise on dokuzuncu yüzyıldan bu yana kentli sınıfın, işçinin, kadının ve de gençliğin özgürlük hareketinin bir ifadesi olarak gösterilebilir. Bununla birlikte gençliğin yaşlılarından oluşan kendi sınıfının özerkliği de gündeme gelmiştir. Gerek 1914 öncesi gençlik hareketleri ile gerekse ikinci dünya savaşı gençlik hareketleri⁴ rastlantısal ya da kendiliğinden ortaya çıkmamış, zamanın, toplumun ve düzenin yenileşme gereksinimlerinden ötürü yenileyici bir güç ve

⁴ *Wandervogel* yanında *Freideutsche Jugend*, *wilde Cliquen*, çeşitli okul ve gençlik grupları ile dernekleri, sosyalist ve komünist parti gençlik kolları ile düzensiz ve organize olmamış irili ufaklı sokak çeteleri, eylem ve hareket odaklı gruplar da sayılabilir.

hareket olarak boy göstermiştir. Zira gençlik, toplumun ve sosyal gelişmelerin motoru olma işleviyle her zaman olduğu gibi geleceği şekillendirmeye çalışmıştır.

Birinci dünya savaşı yıllarından sonra gençlik dünyasının yaşam biçimlerinde değişiklikler gözlemlenir. Özellikle de yetişkinler dünyasından uzaklaşma tutumu. Genel olarak iki yönelim, gençlik hareketlerinde de etkili olur. Biri siyasallaşma, diğeri de yetişkin dünyasına olan eleştiridir. Küçük bir azınlık olan *Göçmen Kuşlar*, siyasal olmayan eski doğa ve grup yaşantılarını tercih ederken, büyük çoğunluk ise, siyasallaşma ve daha büyük şekilde örgütlenme yolunu seçer. 1926'da yaklaşık olarak dokuz milyon gençten dört milyonu dernek veya kuruluşlara üyedir. Bunların başında da spor kulüpleri gelir. Daha sonra kiliseye bağlı gençlik grupları, üç yüz yetmiş bin kadar işçi gençlik topluluğu vd. sıralanır. Serbest gruplardan Göçmen Kuşlar (*Wandervogel*), İzciiler (*Pfadfinder*) ve diğeri ise toplam olarak on iki bin üyeye sahiptir. Daha sonra çeşitli mezhep grupları da çıkar ortaya. Kızlar tüm gençlik topluluklarının çeyreğini oluşturur. Yahudiler ise dışlanır. Gençlik hareketlerinin sağ kanadı aşırılaşır. Sol kanadı ise 1920/21 yıllarında komünist hareketle birleşir. Sosyalist gençlik birçok şeklini *Göçmen Kuşlar* grubundan alır. Weimer Cumhuriyetinin sonlarına doğru dört milyonu aşkın üyesiyle yetmiş kadar gençlik dernekleri kaydedilir (Kenkmann 1997: s.38). Gençliğin yaklaşık %43'ü bu türden dernekler içerisinde örgütlenmiş durumdadır. 14-21 yaşları arası her iki gençten birisi örgütlüdür (1921). Weimer devrinin sonlarında *gençlik* kavramı adeta *mitleştirilir* ve giderek siyasallaştırılır. Göçmen kuşlar hareketinin pek çok özellikleri siyasallaştırılarak alınır ve yoğun bir biçimde propaganda aracı olarak kullanılır. Gençlik dünyasında çarpıcı olarak bir üniformalaşma görülür. Üniformalaşma ve asker nitelikli birçok öge veya tarzlara büyük hayranlık duyulur. Hemen her kültürde örneklerine rastlayabileceğimiz gibi çeşitli dinsel, ulusal hareketler ve gruplaşmalar da var olagelmektedir. Bunun en çarpıcı örneklerinden biri de Alman milliyetçi-sosyalistlerin iktidara geldiği dönemde kurulan "*Hitler gençliği*" (*Hitlerjugend*) ve benzeri organizasyonlardır. Nasyonal sosyalistlerin iktidara gelişiyle gençliğin de kaderi değişir. Hitler gençliği (*Hitlerjugend*) gençlik örgütleri kurulur ve de hızla büyür. 14-28 yaşlarındaki gençliğin 1933'te % 28'i, 1934'te % 43'ü ve 1936'da da iki milyonu aşan sayılarla % 49'u bu nasyonal sosyalist örgütlenmeler içerisinde yerini alır (Kenkmann 1997: s.38).

3.4. Nazi Dönemi Gençlik Kavramı

Nasyonal sosyalistlerin iktidara geldiği 1933'ten itibaren ise artık serbest gençlik hareketlerinden söz edilemez olur. Gençlik birlikleri adı verilen ve "*Bündische Jugendkulturen.*" Olarak adlandırılan gruplar, sosyal biçim olarak organize birlikler halinde oluşurlar. Toplum karşı benlik, kimlik sahibi olarak görünürler. Dış görünümde *üniformalaşma* görülür. Savaş öncesinin gezi, sefer ve

romantik doğa motifleri yaşatılır. Genel eğilim olarak da ideleri değişmiş, görev, hizmet, birlik beraberlik, bütünlük, fedakârlık ve disiplin anlayışları yerleşmiştir. Ayrıca milliyetçilik duyguları artmış, halk, imparatorluk, genç kuşak, karşılıksız çalışma gibi kavramlar daha çok dile getirilir olmuştur.

Dönemin yetişkinleri de çok memnun değillerdir yaşamlarından. Onlar da bir yenilik, yeni bir dünya, yeni bir insan imgelerini içeren beklentiler içersindedir. Dönemin ağır sosyal-parasal şartları bu insanları derin karamsarlıklara⁵ itmiştir. Kültür çöküşünden; “*Decadence*” adı verilen kavram olarak söz edilir. Bu bağlamda gençlik mitosu daha da önem kazanmaktadır. Zira sosyal-kültürel çöküş, enflasyon, ağır yaşam koşulları gibi sorunlar altında ezilen yetişkinler, bu manzarayı değiştirecek gücü gençlerde görmektedir. Dolayısıyla kendilerinden daha iyi koşullarda ve konumlarda yaşayacaktır gençlik. Bu anlamda gençlik kurtarıcı niteliği de kazanır. Eğitim anlayışı içersinde de ideal gençlik tiplerinin çizilmesi ve ideal amaçların gösterilmesi, bu anlayışın da sonucudur bir yerde. Nazi dönemindeki Hitler gençliği gençlik kolları ve kamplarının oluşturulması da bu anlayışın bir ürünüdür. Savaşlarda daima gençlerin öne sürüldüğü gibi, her savaştan sonra da yaraların sarılması yine gençlerden beklenmektedir. Diğer acı bir gerçek de hiç kuşkusuz savaşlarda en çok ölenler de yine gençlerdir.

Kentsoylu/burjuva toplumunda gençler, toplumun sorunlarını erken yaşta paylaşmaya başlarlar. Doğrudan yetişkinlerin sorunları olan geçim derdi, enflasyon, ücret düşüklüğü, işsizlik gibi toplumsal-parasal sorunlardan çocuk ve gençler de yetişkinler gibi aynı düzeyde etkilenirler. Zira on dört- on beş yaşlarında iş ve çalışma hayatına atılan çocuk ve gençler de tüm bu gelişmelerden paylarını alırlar. Çalışan gençlik ve sorunları yazında da metinleştirilir (Sommer 1996: s.197).

Bunun yanı sıra siyasal gelişmeler ve siyasal yapılanma gençlik üzerinde de ağırlığını hissettirir. Bunun en güzel örneği, partilerin gençlik kollarıdır. “*Gençlik kimde ise, gelecek onundur*” propagandası, dönemin partilerinin önemli bir söylemidir (Sommer, 1996: s.198). İdealist gençlik mitosu yerini artık modern siyasal mitosa bırakmıştır. Ayrıca gençlik büyük bir oy varlığı olarak da göz doldurmaktadır. Gençlik idesi ve gençlik yaşamı henüz evrensel bir anlam kazanmamıştır. Zamanının kültürel, siyasal, toplumsal ve parasal koşullarına bağlıdır. Ergenlerin kimliğini bulma süreçleri ise ancak tek başlarına ve ağır koşullar altında gerçekleşmektedir. Ancak gençliğin kendi kendini bulma süreci bağımsız değildir. İçinde bulunduğu kültür ve toplum içersinde var olan yaklaşım ya da yönelimleri alarak bunları değiştirir.

⁵ Schopenhauer’in karamsarlığı da (*Pessimismus*) güncellik kazanır.

3.5. Savaş Sonrası Yeni Dünya Düzeni ve Yeni Gençlik Kültürleri

Almanya’da savaş sonrası büyük yıkım dönemidir ki ellili yıllarda da bu yıkım döneminin izleri silinmeye çalışılmış, dış yardımlarla Almanya’da yeniden yapılanma ve kalkınma dönemi başlatılmıştır⁶. Çalışan sayısının, daha doğrusu erkek nüfusun savaşlar yüzünden çok azalması nedeniyle 1960 yılından itibaren yabancı işçi alımına da geçilmiştir. Altmışlı yıllarla birlikte Almanya’da gençlik kültürü adı altında üç gençlik cephesi görülür (Baacke 1987: s.34). Bunlar “Teenager”ler, protesto hareketi ve eylem (action) gruplarıdır. Elbette gençlik birkaçına birden ait olabilir ya da hiç ait olmayabilir eğer aile, okul, iş gibi etkenler daha önemliyse.

Baba otoritesinden yoksun olarak büyüyen bir gençlik söz konusudur Almanya’da. Hem anne, hem baba görevlerini yapmaya çalışan Alman annelerinin otoriteleri söz konusudur. Bu savaş sonrası kuşak, savaşı anlamlandıramamakta, kendinden önceki savaş kuşağından çok farklı ama kesinlikle barışçıl bir dünya kurmak istemişlerdir. Savaş dönemine, geçmiş Nazi dönemine büyük bir tepki duymuşlardır. Tüm bu tepkileri, gençliği ortak bir dil etrafında buluşturmaya yetmiştir. Bu anlamdaki protesto hareketi çok farklı bir manzara oluşturmuştur. Bu grupların farklı / alternatif bir yaşam ve gelecek düşünceleri vardır. Teenager’lere göre çok daha büyük topluluklar oluşturmuşlardır. Bu kesimin yaş grubu ise ergenlik sonrası dönemi gençleridir. Birinci gruptaki eğitim düzeyi çok farklıdır; çeşitli ortaöğretim kurumlarından öğrencilerdir. Protesto gruplarında ise daha çok üniversite öğrencileri görülür. Buna karşın eylem gruplarında ise eğitim düzeyleri düşük ve çevre odaklı gençler görülür. Her üç grup da tarihsel öncülerinden bağımsız bir şekilde, toplumsal değişimlere bağlı olarak gelişmişlerdir.

Altmışlı ve yetmişli yıllardaki öğrenci hareketleri dönemi ise, anılan protesto kuşağının devamı ve en gelişmiş biçimi olarak tarihteki yerini almıştır. Altmışsekiz öğrenci hareketleri bağlamı burada bu çalışmanın kapsamını çok fazla aşacağından, yalnızca kısa değinilerle geçilecektir. Öğrenci hareketlerinin bütün dünyayı sarması ve etkili oluşu başlı başına gençlik sosyolojisi olayıdır ve dünyayı değiştiren bir hareket olmuştur, denebilir. Üstelik bu hareket her kültür içerisinde dünya sorunlarının yanı sıra kendi gerçeklikleri ve sorunları ile de şekillenmiştir.

3.6. Yeni Medyalar Dönemi ve Gençlik

Savaş sonrası dönemde en etkili ve belirli gençlik dönemi hareketleri, bilindiği üzere altmışsekiz öğrenci hareketleri döneminde yaşanmıştır. Çok geniş bir konu olduğu için bu çalışmada yalnızca dönemsel olarak değinilmiştir. Bu dönemden sonraki belirgin değişim ise seksenli yıllardan sonra bilgisayar ve diğer yeni medyaların büyük bir hızla gelişmesiyle birlikte yeni medyalar olarak

⁶ Savaş sonrası eski Doğu Almanyadaki gelişmeler için bakınız; Aydın, Y. (2016)

görülmektedir. Gençlik kültürleri ile medya, idol ve imaj kavramları birbirleriyle etkileşim içersindedirler. Medya olarak adlandırdığımız işitsel, görsel ve yazınsal araçlar olmaksızın gençlik kültürleri ve tarzları bu kadar yayılamaz ve tanınamazlardı. Bu noktada medyanın hangi yönelimleri ortaya koyduğu önemlidir. Ekranın yaygınlaşması, giderek kanal sayılarının çoğalması gibi çok hızlı gelişmelerle medya, gençlik kültürleri üzerinde son derece etkili olmaktadır. Buna günümüzün bilgisayar ve internet dünyası ile cep telefonu, tablet vb. de eklersek, günümüz gençliğinin ne türden değişimler ve etkiler içersinde olduğunu görebiliriz (Bkz. Yücel/Göçerler/Demir 2015). Tabi günümüze doğru geldikçe artık gençlik kültürleri ile medyaların bir tür ortak yaşam içersinde oldukları görülür. Medya bu sahnelerden kopamaz ve karşılıklı olarak yansıma ilişkisi oluşmuştur aralarında. Medya yalnızca bildiren, taşıyan/iletken değil, gençlik dünyasının da ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir (Bkz. Asutay 2013).

Yeni medyalar, en yeni yönelimleri ve özellikleri hemen kapar (Bkz. Atik, O. 2015). Bu sayede de o hareket hemen yaygınlaşır, yani başka bir deyişle yayımlanmış olur. Medyanın haber niteliği ile aldığı ve bildirdiği yayınlar da vardır. Özellikle de şiddet unsuru içeren–action- haber ve yayınlar (Örneğin Skinheads, öğrenci olayları gibi). Haber niteliğiyle bile olsa sonuç olarak bu hareketler yayımlanmış olur. Buna örnek olarak; medya aracılığıyla “Beatles” müzik grubu çok fazla yayımlanmıştır. Bu grubun saç kesiminden giyim–kuşam özelliklerine kadar her şey gençliğe örnek oluşturmuştur. Medya aracılığıyla bu şekilde bir pazar sanayisi de oluşturulmuş, üstelik parasal olarak getirisi de çok fazla olan bu gelir göz ardı edilememiştir. Bu yeni pazar, pop sektörü ya da sanayisi idi. Bu bağlamda kitap, dergi, CD, kaset, (Bkz. Göçerler, H. 2015) resim gibi pek çok medya türü ile parti, dinleti konser gibi giderek çeşitlenen etkinlikler de sayılabilir (Bkz. Asutay / Göçerler / Demir / Atik / Öğretmen, S. 2015).

Bir de medyanın kişisel mitleri oluşturma becerisi vardır ki, bunları geleneksel olarak yıldız ya da Star olarak nitelendiririz. Montgemery Clift, Marlon Brando ve hepsinden önemlisi de James Dean (1931–1955) medyaların başlangıcı olarak sayılabilecek olan ellili yıllarda bu idollerin başta gelenlerindedir. Bu yeni bir varoluş şekliydi. Bu yeni varoluş biçimi, başka bir deyişle Amerikan tipi yaşamın (American way of life) yeni bir biçimiydi. Toplumbilimci Edgar Morin yeni gençlik sorunsalını şöyle tanımlar: “James Dean ergenler arasında bir örnek olarak yer almıştır. Onun yüzü artık özenilen bir markadır” (Baacke 1987: s.75). J. Dean örneği gençliği etkilemiştir. Kot pantolon, ağır bir sweater, deri ceket, kravatsız önü açık gömlek, yetişkinler dünyasının toplumsal dayatmalarına başkaldırının açık işaretleridir. Bu giyim şekli ile bir yerde erkeklik de temsil edilmiş olur (Bedensel olarak çalışanın giysisi). Ergenler, kahramanlarını izlemiş, taklit etmişlerdir (Klaus 1994: s.12). Genç yaşta bir araba kazasında ölümü onu

daha da yüceltmiş, bir idol haline getirmiştir. J. Dean'ın tüm dünya gençliğini etkilediği gibi ülkemiz gençliğini de en azından biçim olarak etkilediği düşünülebilir.

Günümüzde ise gençlik ve gençlik kültürleri ile ilgili her türlü bilgi ve belgeye, yeni medyalar aracılığıyla ulaşılmaktadır (Bkz: Farin 2010). Doğum oranının gittikçe düştüğü, çocuk sayısının son derece azaldığı günümüz Almanya'sında buna rağmen gençlik kültürlerinde zengin bir çeşitlilik söz konusudur Nicola Wilbrand-Donzelli'ye göre (2014). Bunda da şüphesiz, yeni medyaların aracı rolü çok büyük olsa gerektir.

SONUÇ

Çalışmanın başından bu yana tarihsel ve gençlik sosyolojisi açısından gençlik kültürlerindeki dönemsel değişimlere bakıldığında hemen hepsinin ortak yanının, gençliğin sürekli olarak yaşadığı çağın en ilerisinde olan, toplumsal, ekonomik, siyasi ve hatta teknolojik değişim ve gelişmelerde de başat rolünü üstlenen son derece dinamik bir unsur olduğu görülebilir. Bu anlamda geçmiş dönemlerde olduğu gibi günümüzde de gençliğin göstermiş olduğu eğilim ve yaklaşımların aslında toplumumuzu şekillendiren unsurlar olduğu ve olacağı görülmelidir. Bu bağlamda günümüzün de içinde bulunduğu yeni medyalar dönemi, ekran kuşağı olarak da adlandırılan gençliğin en çok kullandığı medyalar ile onların oluşturduğu toplumsal manzaradan oluşmaktadır denebilir. Günümüzde artık bir dizüstü bilgisayar, tablet veya en azından bir cep telefonu olmayan genç sayısı çok az olsa gerektir. Bu yüzden yeni medyalar ile tüm bunların oluşturduğu medya endüstrisinin en önemli hedef kitlesi de doğallıkla gençliktir. Bu değişim okullarda derslere de yansımış, ders yöntemlerinden, not alma tekniklerine kadar her şey elektronik ortamlara yansıtılmış durumdadır. Yetmiş-seksenli yıllarda, yoğun kullanımdan ötürü fotokopi gençliğinden söz edilirken, bugün ise ekran bağımlılığı nedeniyle ekran gençliğinden söz edilir olmuştur. Derslerde tahtaya bakıp yazma yerine cep telefonu ile fotoğraf çekmek, ders notlarını aynı yöntemle resimleyip, elektronik ortamda sosyal paylaşım ağlarında yine elektronik olarak çoğaltmak ve paylaşmak, ders notu getirmek yerine cep telefonu veya diğer medya araçlarında "pdf" dosya biçiminde ders notu açmak ve de okumak en göze çarpan gelişmelerden bazılarıdır. Bu tarz yöntemin teknik olarak son derece hızlı ve etkili olduğu söylenebilir. Ama diğer taraftan da yaparak-yaşayarak öğrenme ilkelerine çok uymadığı için öğrenmenin son derece yüzeysel olduğu ve kalıcı olmadığı konusu da tartışılabilir. Tüm bu gelişmelere elbette okuma tekniği ve okuma kültürü de eklenmektedir. Ekrandan okuma tekniği gelişmiş olup yazma etkinliği de yerini tıklama, tuşlama vb. yöntemlere bırakmış durumdadır.

KAYNAKÇA

Asutay, Hikmet (2013) "*Gençlik Edebiyatı ve İlkgençlik Romanı*", Kriter Yayınları, İstanbul 2012, "*Gençlik Kültürleri, Gençlik Edebiyatı ve İlkgençlik Romanları*"; Paradigma Akademi, Eylül 2013, ISBN: 978-605-5193-47-8

Atik, Oktay (2015), "The Youth Cultures in terms of Literature Education", 10th International Balkan Congress on Education and Science "Education and Globalization" September 17-19, 2015. University "Ss. Cyril and Methodius" – Skopje Faculty of Pedagogy "St. Kliment Ohridski" – Skopje, Macedonia.

Asutay, Hikmet. / Göçerler, Harun / Demir, Meryem / Atik, Oktay / Öğretmen, Semra / Eyri, Semra (2015), "Adjustment of Literary Texts into Courses through New Medias" , 10th International Balkan Education and Science Congress , Education and Globalization, Ohrid, Makedonya , Eylül 2015.

Aydın, Yıldız (2016), Doğu Alman Yazınında Göç ve Sürgün, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, ss. 27-32, 2016.

Baacke, Dieter: (1987), "*Jugend und Jugendkulturen.*". Darstellung und Deutung. Weinheim/München.

Bastl, Beatrix (1997), "Zu allem guten auferzogen". Jugend in der höfischen Welt des 17./18. Jahrhunderts; Praxis Geschichte, Westermann, Jg.11, H. 1, Januar 1997, s. 12–16

Bendikat, Elfi (1997), "*Der Wandervogel*". Jugendkultur mit nationaler Färbung(1890-1933); Praxis Geschichte, Westermann, Jg.11, H. 1, Januar 1997, s. 32-37

Castner, Hartmut u. Thilo (1997), "*Aber heisst es gelebt?*". Die neue Jugend um 1800; Praxis Geschichte, Westermann, Jg.11, H. 1, Januar 1997, s. 17-21

Gestrich, Andreas (1997), "*Vom 'Ledigen' zum Landjugendlichen*". Ländliches Jugendleben im Wandel; Praxis Geschichte, Westermann, Jg.11, H. 1, Januar 1997, s.22–25

Göçerler, H. (2015) "Effective Use of Smart Board and Smart Phones With Regards to Reading" 10. International Balkan Congress on Education and Science "EDUCATION AND GLOBALIZATION". Ohrid-Macedonian: Faculty of Pedagogy "St. Kliment Ohridski".

Kenkmann, Alfons (1997), "*Macht Platz, ihr Alten*". Formierte Jugend im 20. Jahrhundert. Praxis Geschichte, Westermann, Jg.11, H. 1, Januar 1997, s. 38–43

Klaus, E.(1994), "*James Dean*", CD BOOKS, Pabel-Moewig KG 1994

Kluchert, Gerhard/Hans H. Pöschko (1997), “*Von Anfang und Ende der Jugend*”; Praxis Geschichte, Westermann, Jg.11, H. 1, Januar 1997, s. 4-11

Roth, Lutz (1983), “*Die Erfindung des Jugendlichen*”, München 1983

Sommer, Monika (1996), “*Literarische Jugendbilder zwischen Expressionismus und Neuer Sachlichkeit*”. Studium zum Adoleszenzroman der Weimerer Republik. Peter Lang, Europäische Hochschulschriften Bd./Vol. 1545, Frankfurt am Main.

Viereck, Holger (1997), “Drum schlag’ ich Stuttgart aus dem Sinn...”. Handwerksgelesen und Arbeiterjugend im 19. Jahrhundert. Praxis Geschichte, Westermann, Jg.11, H. 1, s. 26-31

Yücel, Mukadder / Göçerler, Harun / Demir, Meryem (2015), “Interkulturelles Lernen durch den Whiteboard-Einsatz als Zusatzmaterial”; Humanitas. Sayı: 5, s. 229-242.

6.1. Çevrimiçi Kaynak:

Farn, Klaus (2010) “Jugendkulturen Heute”: Aputz çevrimiçi dergi (27/2010); <http://www.bpb.de/apuz/32643/jugendkulturen-heute-essay?p=all> (11.02.2015)

Wilbrand-Donzelli, Nicola (2014) “Die wichtigsten Jugendkulturen”: http://www.t-online.de/eltern/jugendliche/id_47500252/jugendkulturen-der-gegenwart.html (11.02.2015)